C/2025/2955

16.6.2025.

# Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

# Akcijski plan za jačanje suradnje između organizacija civilnog društva u Europskoj uniji i Kazahstanu u okviru provedbe nove strategije za srednju Aziju i strategije Global Gateway

**(samoinicijativno mišljenje)**

(C/2025/2955)

Izvjestitelj: **Dumitru FORNEA**

| | |
|---|---|
| Savjetnik/ica: | Igor ZUBCU |
| Odluka Plenarne skupštine: | 17.1.2024. |
| Pravna osnova: | pravilo 52. stavak 2. Poslovnika |
| | samoinicijativno mišljenje |
| Nadležna stručna skupina: | Stručna skupina za vanjske odnose |
| Datum usvajanja u Stručnoj skupini: | 11.2.2025. |
| Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju: | 26.3.2025. |
| Plenarno zasjedanje br.: | 595 |
| Rezultat glasanja (za/protiv/ suzdržani): | 147/0/3 |

## 1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO prepoznaje potencijal za proširenje odnosa EU-a s Republikom Kazahstanom na temelju gospodarskih i trgovinskih međuovisnosti koje su već stvorene u određenim područjima, kao što su ulaganja u energiju i logistiku. Međutim, ključno je osigurati da se u tim odnosima prednost daje održivosti, ljudskim pravima i uključivosti te da oni budu u skladu s vrijednostima i strateškim ciljevima EU-a. Za poticanje uravnotežene i uzajamno korisne suradnje važno je da odnosi EU-a i Kazahstana budu što raznolikiji u različitim područjima djelovanja i da se pritom pozornost posveti okolišnim, socijalnim i geopolitičkim pitanjima.

1.2. EGSO podržava razvoj građanskog i socijalnog dijaloga u srednjoj Aziji i zalaže se za njegovu formalizaciju, što je cilj civilnog društva u toj regiji po uzoru na dobre prakse koje se primjenjuju u odnosima s organiziranim civilnim društvom na zapadnom Balkanu i, u određenoj mjeri, u okviru Istočnog partnerstva.

1.3. Kazahstan i Uzbekistan zemlje su koje se mogu najlakše i najbrže uskladiti s EU-om u pogledu programâ potpore socijalnom i građanskom dijalogu, među ostalim i zahvaljujući iskustvu koje su već stekle sudjelovanjem na godišnjem Forumu civilnog društva EU-a i srednje Azije.

1.4. EGSO je uvjeren da se Sporazum o pojačanom partnerstvu i suradnji i strategija Global Gateway u Kazahstanu i općenito u srednjoj Aziji ne mogu provoditi bez sudjelovanja organizacija civilnog društva i bez jasne financijske komponente dodijeljene za potporu mjerama predviđenima poglavljem 5. člankom 251. Sporazuma o pojačanom partnerstvu i suradnji.

1.5. EGSO je uvjeren da se odnosi između organiziranog civilnog društva EU-a i Kazahstana mogu razvijati na strukturiran način na temelju akcijskog plana koji bi sadržavao nekoliko prioriteta i bio u skladu s ciljevima nove strategije EU-a za srednju Aziju. Financiranje se mora osigurati u okviru inicijative Global Gateway, uz razmjeran doprinos vlada država u toj regiji, kao i drugih međunarodnih donatora. **Prioriteti akcijskog plana trebali bi biti sljedeći:**

— Osiguravanje stalnog neovisnog praćenja, evaluacije i provedbe: a) uvjeta radnika i poštovanja prava radnika i sindikalnih aktivnosti; b) poštovanja ljudskih prava i nediskriminacije; c) slobode tiska; d) pravne sigurnosti i poštovanja vladavine prava.

— Uspostava platforme civilnog društva EU-a i srednje Azije na temelju modela i iskustva stečenog u okviru forumâ civilnog društva EU-a i srednje Azije koje povremeno organiziraju europske institucije i na temelju dobrih praksi koje je razvio Europski gospodarski i socijalni odbor ili Forum civilnog društva Istočnog partnerstva.

— Od ključne je važnosti uključiti organizacije civilnog društva u promicanje Memoranduma o razumijevanju između EU-a i Kazahstana o strateškom partnerstvu u području sirovina, baterija i vodika iz obnovljivih izvora. Njihovim angažmanom može se osigurati i usklađenost s ciljevima održivog razvoja, osobito s ciljem br. 7 (pristupačna i čista energija), ciljem br. 12 (odgovorna potrošnja i proizvodnja) i ciljem br. 13 (djelovanje u području klime), tako što će doprinijeti procjeni održivosti projekata i obveza dužne pažnje u skladu sa standardima EU-a i OECD-a.

— Europska unija također bi mogla poduprijeti razvoj i konsolidaciju civilnog društva u Kazahstanu stvaranjem programa razmjene iskustava za državne službenike u upravi i osoblje u pravosudnom sustavu u toj zemlji, uz sudjelovanje Europskog instituta za javnu upravu iz Maastrichta i Europskog centra za suce i odvjetnike iz Luxembourga.

— Europske institucije trebale bi razvoj civilnog društva u Kazahstanu podupirati i povećanjem obrazovnih mogućnosti za mlade Kazahe u okviru programa Erasmus, koji je već olakšao osposobljavanje novih predstavnika civilnog društva i time pridonio boljem razumijevanju sustava načela i vrijednosti u EU-u. Mladi iz država članica EU-a koji studiraju u Kazahstanu također imaju važnu ulogu u jačanju bilateralne suradnje temeljene na uzajamnom razumijevanju i poštovanju.

## 2. **Opće napomene**

2.1. Ovo je mišljenje usmjereno na jačanje suradnje između EU-a i Kazahstana, osobito u područjima od interesa za organizirano civilno društvo, uzimajući u obzir prioritete i mogućnosti koji proizlaze iz provedbe nove strategije EU-a za srednju Aziju i inicijative Global Gateway.

2.2. Partnerstvo s EU-om i dalje je temelj vanjske politike Kazahstana i to je prva zemlja u regiji srednje Azije koja je potpisala Sporazum o pojačanom partnerstvu i suradnji s EU-om, čime je potaknuta intenzivnija suradnja u ključnim sektorima kao što su trgovina, ulaganja, energetika, poljoprivreda i povezivost.

2.3. EU je najveći trgovinski partner Kazahstana. Europska ulaganja u Kazahstanu 2023. dosegnula su 170 milijardi EUR, a trgovina robom EU-a s Kazahstanom ukupno je iznosila 42,4 milijarde EUR, što je povećanje od 5,6 % u odnosu na 2022. Vrijednost izvoza iz EU-a iznosila je 12,1 milijardu EUR, što je povećanje od 17,2 % u odnosu na 2022., a uvoz iz Kazahstana dosegnuo je 30,3 milijarde EUR (povećanje od 1,6 % u odnosu na 2022.) ([1]).

2.4. Trgovina između Kazahstana i EU-a uključuje znatan izvoz energetskih resursa i uvoz strojeva i opreme. Kazahstan je dvanaesti na svijetu u zalihama nafte. Ta zemlja pokriva oko 13 % potražnje za naftom u EU-u.

([1]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_hr.

2.5. Strateška uloga Kazahstana obuhvaća kritične sirovine jer su na njegovu teritoriju prisutna 33 od 34 elementa popisana u Aktu Europske komisije o kritičnim sirovinama. Trenutačno se vadi 19 elemenata, a dodatnih 14 potvrđeno je za buduće vađenje, što Kazahstan čini ključnim partnerom EU-a u osiguravanju stabilne opskrbe osnovnim materijalima za energetsku tranziciju i sektore napredne tehnologije.

2.6. U tu je svrhu 7. studenoga 2022. potpisan Memorandum o razumijevanju između EU-a i Kazahstana o strateškom partnerstvu u području sirovina, baterija i vodika iz obnovljivih izvora ([2]), s ciljem jačanja suradnje u tim sektorima kako bi se povećala ulaganja u područjima obuhvaćenima tim sporazumom i potaknulo sudjelovanje u inovacijskim i istraživačkim programima.

2.7. Kazahstan „gradi mostove" između Azije i Europe razvojem povezivosti i prometnih mreža. Ukupno 13 međunarodnih prometnih koridora prolazi preko Kazahstana, uključujući pet željezničkih i osam cestovnih koridora. Srednji koridor ima znatan potencijal da postane ključna trgovinska veza. Kazahstanski i strani zračni prijevoznici obavljaju letove do 132 odredišta u 32 zemlje, čime osiguravaju povezanost između srednje Azije i Europe.

2.8. Na temelju studije EU-a i EBRD-a o održivim prometnim vezama između Europe i srednje Azije ([3]), ali i u kontekstu provedbe inicijative Global Gateway, Astana je 12. lipnja 2024. bila domaćin pokretanja koordinacijske platforme za Transkaspijski međunarodni prometni put.

2.9. Ta je platforma osmišljena kako bi se olakšali projekti duž Transkaspijskog međunarodnog prometnog puta i okuplja donatore, ulagače, dionike i korisnike uključene u taj prometni put. Među njima su pet srednjoazijskih država, Armenija, Azerbajdžan, Gruzija, Turska, Europska komisija i EU, države članice, Europska investicijska banka, Europska banka za obnovu i razvoj, Svjetska banka i Azijska razvojna banka.

2.10. Prije ruskog rata u Ukrajini Sjeverni euroazijski koridor služio je kao glavna ruta koja kopnom povezuje Europu s Azijom, ali je u studiji Transkaspijski međunarodni prometni put utvrđen kao alternativa. U studiji su preporučena i prioritetna ulaganja u Kazahstanu za modernizaciju željezničke infrastrukture.

2.11. Kazahstan je član Euroazijske ekonomske unije (EAEU), koja je pod vodstvom Rusije. Snažne gospodarske veze između Kazahstana i EU-a mogle bi povećati gospodarsku stabilnost Kazahstana, što bi jačanjem EAEU-a i gospodarstava njegovih država članica neizravno koristilo Rusiji. S obzirom na sankcije EU-a protiv Rusije nakon invazije na Ukrajinu, postoji zabrinutost da Rusija upotrebljava susjedne zemlje, uključujući Kazahstan, kao alternativne izvozne rute ili kao posrednike za pristup ograničenoj robi. To povećanje obujma trgovine moglo bi Rusiji omogućiti da zaobiđe sankcije.

## 3. **Posebne napomene**

### 3.1. *Civilno društvo u Kazahstanu – pravni i institucionalni okvir. Angažman javnosti i savjetovanje s civilnim društvom*

3.1.1. U posljednjih 30 godina u zemlji su se pojavile veoma značajne nove inicijative nevladinih organizacija, od kojih većina uspješno djeluje i društvu pruža širok raspon usluga. U praktičnom smislu neke inicijative civilnog društva imaju određeni utjecaj na politički, društveni, gospodarski i kulturni život te humanitarnu situaciju u Kazahstanu.

([2]) https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-and-eu-sign-strategic-partnership-document-8103856.
([3]) https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/international-relations/study-sustainable-transport-connections-central-asia_hr.

3.1.2. Predsjedničkim dekretom br. 341 od 2. lipnja 2020. odobren je strateški dokument kojim se utvrđuju glavni smjerovi dugoročnog razvoja civilnog društva naslovljen „Koncept razvoja civilnog društva u Republici Kazahstanu za razdoblje 2020. – 2030.”, u kojem se utvrđuju novi pristupi preobrazbi aktivnosti civilnog sektora. Koncept razvoja provodit će se u dvije faze: prva faza teći će od 2020. do 2025., a druga od 2026. do 2030.

3.1.3. Zakon Republike Kazahstana o povjereniku za ljudska prava u Republici Kazahstanu stupio je na snagu 29. prosinca 2021. Tim se zakonom uređuju aspekti aktivnosti u području ljudskih prava koje provode borci za ljudska prava, jamstva u pogledu pravâ i slobodâ boraca za ljudska prava te uspostava, funkcioniranje i praćenje mehanizma za zaštitu osoba koje provode aktivnosti u području ljudskih prava.

3.1.4. Zakon Republike Kazahstana o uvođenju izmjena i dopuna određenih zakonodavnih akata Republike Kazahstana o aktivnostima javnih vijeća donesen je 3. siječnja 2021. Pri osnivanju javnih vijeća nastojalo se osigurati uključenost predstavnika aktivnih nevladinih organizacija, stranaka i civilnih aktivista.

3.1.5. U prosincu 2021. donesen je Zakon Republike Kazahstana o uvođenju izmjena i dopuna određenih zakonodavnih akata Republike Kazahstana o poboljšanju zakonodavstva u građanskim postupcima i razvoju institucija za izvansudsko i izvanparnično rješavanje sporova (o mirenju).

3.1.6. Šef države potpisao je 4. srpnja 2022. Zakon Republike Kazahstana o volonterskim i dobrotvornim aktivnostima, u kojem su donesene promjene u pogledu državnih naloga u vezi sa socijalnim pitanjima i bespovratnih sredstava. Danas je aktivnih volontera oko 200 tisuća. Više od 65 000 volontera registrirano je na internetskim stranicama Qazvolunteer.kz.

3.1.7. Pod vodstvom predsjednika Republike Kazahstan 2022. je godine osnovan i nacionalni kurultaj, savjetodavno tijelo čija je glavna službena svrha razvoj ideja i koraka za daljnji razvoj socijalnog osnaživanja ([4]).

3.1.8. Zakon Republike Kazahstana o javnom nadzoru donesen je 2. listopada 2023. Tim se zakonom naglašava važnost sudjelovanja građana u javnoj upravi i osiguravanja transparentnosti vlade i predlažu mehanizmi kojima se javnosti omogućuje aktivno sudjelovanje u praćenju aktivnosti vladinih agencija.

3.1.9. Trenutačno vodstvo zemlje 2019. je uspostavilo koncept „države koja sluša” kao sredstvo brzog odgovora na „konstruktivne kritike i prijedloge građana”. Neki od alata te inicijative uključuju peticije na internetu i referendume. Kako bi se internetska peticija razmotrila, mora prikupiti 50 000 potpisa. Predstavnici civilnog društva složili su se da taj instrument dobro funkcionira. Međutim, predviđene su određene promjene, naročito u pogledu broja potpisa koji će biti potrebni za prihvaćanje peticije. Dosad nisu poznate službene brojke, ali neki su predstavnici izjavili da će biti potrebno 150 000 potpisa, što bi bilo iznimno teško prikupiti u tako velikoj zemlji s neravnomjerno raspoređenih 20 milijuna stanovnika.

3.1.10. Usto, svaki građanin može nadležnim tijelima postaviti pitanje internetskom portalu eOtinish ([5]), a predstavnici Kazahstana s kojima smo se sastali tijekom misije izjavili su da taj alat funkcionira vrlo dobro, iako odgovori nisu uvijek bili zadovoljavajući.

3.1.11. Vlada je 6. listopada 2024. održala referendum o izgradnji nuklearne elektrane. Nevladine organizacije i građani izrazili su zabrinutost u pogledu toga tko bi financirao tako veliki projekt i činjenice da Kazahstan ne može sam financirati izgradnju iz svojeg državnog proračuna. Osim toga, činilo se da je stanovništvo više zabrinuto zbog mogućih nepravilnosti (korupcija, nesposobnost, birokracija) u okviru tog projekta, a ne zbog njegove prirode, tj. nuklearne elektrane.

3.1.12. Sporazumom o pojačanom partnerstvu i suradnji predviđa se suradnja između civilnog društva EU-a i Kazahstana. U poglavlju 5. članku 251. navodi se da stranke u obliku sastanaka i savjetovanja nastavljaju i jačaju svoj dijalog te surađuju u pogledu uloge civilnog društva.

([4]) https://quryltai.kz.
([5]) https://eotinish.kz/kk.

3.1.13. Izaslanstvo EGSO-a sastalo se s organizacijom civilnog društva koja prati provedbu Memoranduma o razumijevanju između EU-a i Kazahstana o strateškom partnerstvu u području sirovina, baterija i vodika iz obnovljivih izvora. Predstavnici te organizacije utvrdili su da je dobivanje pouzdanih informacija izazov jer Memorandum o razumijevanju sadržava klauzulu i o povjerljivosti i o transparentnosti.

3.1.14. Civilno društvo sa stručnim znanjem koncentrirano je u velikim gradovima, uglavnom u Astani i Almatyju, a u ruralnim ga područjima nedostaje. Zbog toga je teško provesti procjene utjecaja na okoliš u tim regijama. Istodobno se sve više mladih uključuje u organizacije civilnog društva a inicijative civilnog društva primaju potporu.

3.2. *Politike migracija radne snage u Kazahstanu*

3.2.1. Kazahstan je potpisao Deklaraciju o koordiniranoj migracijskoj politici država članica Zajednice nezavisnih država (ZND). Kazahstan je ratificirao Konvenciju država članica Zajednice nezavisnih država o pravnom statusu radnika migranata i članova njihovih obitelji. [6] Vlada Republike Kazahstana potpisala je i sporazume o pravnom statusu radnika migranata i članova njihovih obitelji te o suradnji u borbi protiv nezakonite migracije radne snage iz trećih zemalja.

3.2.2. Zakon Republike Kazahstana o migraciji stanovništva osnovni je pravni instrument. U skladu sa Zakonom Republike Kazahstana o zapošljavanju Vlada Republike Kazahstana svake godine utvrđuje kvotu za privlačenje strane radne snage za obavljanje radnih djelatnosti na državnom području Republike Kazahstana. Za 2024. odobrena je kvota od 0,23 % gospodarski aktivnog stanovništva države.

3.2.3. Stopa nezaposlenosti u toj državi 2023. se smanjila s 4,9 % na 4,7 % u odnosu na 2022. Glavna migracijska razmjena Kazahstana jest sa zemljama ZND-a. Udio dolazaka iz zemalja ZND-a i odlazaka u te zemlje iznosio je 89,7 % odnosno 70,6 %.

3.3. *Politika za mlade u Kazahstanu*

3.3.1. Napredak Kazahstana u pogledu političkog angažmana mladih otvara znatne mogućnosti za suradnju s Europskom unijom. Budući da Kazahstan i dalje daje prednost osnaživanju mladih u okviru svojeg koncepta politike za mlade za razdoblje 2023. – 2029., taj je okvir usklađen s obvezama EU-a u pogledu promicanja građanskog angažmana, socijalne uključenosti i održivog razvoja među mladima.

3.3.2. Partnerstva s parlamentima mladih EU-a mogla bi olakšati programe razmjene, zajedničke sjednice i mentorstvo zastupnikâ u Europskom parlamentu, obogatiti zakonodavno iskustvo mladih Kazaha i potaknuti razumijevanje praksi EU-a u području predstavničke demokracije.

3.4. *Poslovni sektor*

3.4.1. Svaki poslovni subjekt mora podnijeti zahtjev za članstvo u Atamekenu (Kazahstanska gospodarska komora) i plaćati relativno visoku članarinu. Atameken i razne poslovne organizacije iz EU-a podupiru jačanje gospodarskih i trgovinskih odnosa između Kazahstana i EU-a.

3.4.2. Obveze posjedovanja vize za kazahstanska poduzeća koja ulaze u EU administrativno su opterećenje i često su razlog za njihovu odsutnost s poslovnih foruma i događanja u EU-u. U tom pogledu poduzeća smatraju da bi pojednostavnjenje izdavanja viza bilo važan korak ne samo prema međuljudskim kontaktima nego i prema kontaktima među poduzećima.

[6] Zajednica neovisnih država.

3.5. *Sindikati*

3.5.1. U skladu sa zakonom sindikati mogu organizirati štrajkove, ali tek nakon završetka uobičajenih postupaka (arbitraža i mirenje). Nadležna tijela moraju biti obaviještena ako se planira štrajk ili okupljanje, a u konačnici se odobrava samo 5 % tih inicijativa, čime se znatno ograničavaju prava radnika na mirno okupljanje. Sindikati su neovisni, ali imaju nisku razinu članstva u vladinim institucijama. Jačanje mehanizama kolektivnog pregovaranja ključno je za osnaživanje sindikata, poboljšanje zastupljenosti radnika i rješavanje pitanja ograničenog sudjelovanja.

3.5.2. Godine 2014. podnesen je zakon o sindikatima, ali međunarodna zajednica osporava njegov oblik. Bojazni u vezi s tim otklonjene su nakon što je sindikatima omogućeno da predlažu velike izmjene predloženog zakonodavstva. Izvršna tijela u tim regijama obično zanemaruju prijedloge sindikata. I dalje postoje izazovi u području slobode udruživanja.

3.5.3. Treba napomenuti da prema Globalnom indeksu prava Međunarodne konfederacije sindikata (ITUC) za 2024. Kazahstan ima ocjenu 5, odnosno „prava radnika nisu zajamčena”, čime se definira kao jedna od najgorih zemalja na svijetu za rad ([7]). U tom očigledno nepovoljnom kontekstu za prava radnika i za uobičajene sindikalne aktivnosti, jačanje suradnje između organizacija civilnog društva u Europskoj uniji i Kazahstanu nužno mora podrazumijevati potpuno poštovanje prava radnika i neovisnih sindikata.

3.6. *Ljudska prava i nediskriminacija*

3.6.1. Organizacije za ljudska prava istaknule su napredak i aktualne izazove u pogledu stanja ljudskih prava u Kazahstanu. Iako su prepoznale poboljšanja u područjima kao što su pravne reforme i napori za modernizaciju političkog okruženja, izrazile su i zabrinutost zbog nazadovanja u određenim ključnim područjima, uključujući zaštitu građanskih sloboda i slobodu izražavanja. Unatoč pokretanju reformi za jačanje demokracije konkretan i dosljedan napredak i dalje je neujednačen.

3.6.2. Premda postoji zakonodavstvo kojim se omogućuju mirni prosvjedi i osigurava sloboda okupljanja, postoji prilično velik jaz između teorije i prakse. Subjekti koji žele organizirati prosvjed više ne trebaju prethodno odobrenje lokalne općine (akimat), nego samo moraju o tome obavijestiti nadležna tijela. Međutim, u većini slučajeva potencijalni organizator dobiva odgovor da je prostor već rezervirala druga organizacija civilnog društva (obično vladina) ili da su na javnom prostoru na kojem se trebao održati prosvjed ili događanje u tijeku radovi. Nakon toga se pokaže da na toj lokaciji nema nikakvog događanja.

3.6.3. Posljednjih su godina neki slučajevi rodno uvjetovanog nasilja prikazani u kazahstanskim medijima putem prijenosa sudskih postupaka uživo, čime je to pitanje stavljeno u središte javne rasprave. U tom je kontekstu u travnju 2024. potpisan zakon kojim se, sedam godina nakon njegove dekriminalizacije, postrožuje kazna za nasilje u obitelji.

3.6.4. Unatoč tome što su Zakonom o izborima u Kazahstanu uvedene kvote prema kojima 30 % zastupnika moraju biti žene, mladi i osobe s invaliditetom, žene su nedovoljno zastupljene na javnim dužnostima. U aktualnom parlamentarnom sazivu 20 % članova Senata i 18,4 % zastupnika Zastupničkog doma (Mažilis) su žene ([8]).

3.6.5. Nakon događaja u siječnju 2022. mogućnost organiziranja prosvjeda drastično se smanjila, a vlasti često rastjeruju čak i mala okupljanja nekoliko ljudi. Aktivisti su također primijetili da za žrtve nasilja nad prosvjednicima tijekom tih događanja pravda nije zadovoljena. Posljednji veći skup održan je u veljači 2022. u Almatyju za potporu Ukrajini nakon Ruskog napada, nakon čega je bilo malo prosvjeda.

3.6.6. Kako bi pomogle osobama s invaliditetom, organizacije civilnog društva pokrenule su inicijativu „Kazahstan bez barijera”. Taj internetski alat prikazuje procjenu razine pristupačnosti gradskih objekata i usluge za osobe s invaliditetom ([9]).

([7]) https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2024_ituc_global_rights_index_en.pdf.
([8]) https://data.ipu.org/parliament/KZ/KZ-UC01/.
([9]) https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/paving-accessible-path-future.

3.6.7. LGBTQI+ aktivizam moguć je u većoj mjeri nego u drugim zemljama srednje Azije. Kazahstanska nomadska populacija tradicionalno je nediskriminirajuća i otvorena prihvaćanju razlika. Uslijed ruske propagande i stigmatizacije situacija se znatno pogoršala za LGBTQI+ osobe. Transrodne osobe moraju biti podvrgnute operaciji spolnih organa ako žele da im se na osobnoj iskaznici prizna novi spol ([10]). Prijedlog da se predstavi zakonodavstvo protiv LGBTQI+ osoba, slično onome koje je na snazi u Rusiji, nije realiziran.

3.7. *Sloboda medija i tiska*

3.7.1. Prema indeksu slobode medija Kazahstan se 2024. među 180 zemalja nalazio na 142. mjestu. Za usporedbu, 2023. je bio na 134. mjestu. Vlada ima veliku kontrolu nad medijskim okruženjem: otprilike 90 % medija financira država. Neovisni mediji bore se za održivo financiranje. U nekim su slučajevima pod pokroviteljstvom poznatih robnih marki koje žele promicati svoj ugled.

3.7.2. Nedavno najavljeno novo zakonodavstvo o medijima izaziva zabrinutost među novinarima i medijskim djelatnicima jer se smatra prilično restriktivnim. Osim toga, trenutačno se raspravlja o određenim mjerama u pogledu pristupa stranih novinara Kazahstanu.

3.7.3. Kazahstanskim zakonima o medijima i informiranju uvedena je određena razina kontrole medijskog sadržaja. Zakonom o medijima zahtijeva se registracija svih medijskih kuća, a vlada zadržava pravo suspenzije ili opoziva njihovih dozvola u slučaju objavljivanja osjetljivih informacija.

3.7.4. Civilno društvo izvijestilo je o tome da je, unatoč usvajanju digitalnih tehnologija i njihovu utjecaju na upravljanje i javne usluge, pravni okvir za pristup informacijama od javnog interesa ograničen. Brojne informacije na zahtjev javnosti, kao što su informacije u vezi s proračunom, nisu dostupne novinarima i građanima a mali broj sastanaka državnih tijela otvoren je za javnost.

3.7.5. Postoji golema količina ruske propagande i njezin je učinak iznimno visok, među ostalim i zato što većina stanovništva govori ruski. Od početka rata u Ukrajini zabilježen je znatan porast lažnih vijesti i propagande. Čini se da javne institucije ne poduzimaju potrebne mjere kako bi ih suzbile.

3.8. *Pravosuđe*

3.8.1. Smatra se da je pravosudni sustav Kazahstana napredniji u odnosu na druge zemlje u srednjoj Aziji. Činjenica da je većina dostupnih pravnih informacija na ruskom stvara informacijski vakuum za stanovništvo koje govori kazahstanski jezik. Podnesene su i pritužbe na previsoku razinu političke ovisnosti među sucima, tužiteljima i policijom.

3.8.2. Ustavni sud Kazahstana osnovan je 2023. Svi njegovi postupci provode se na internetu. Na rasprave se pozivaju predstavnici državnih agencija i građani koji su pokrenuli postupak pred Sudom. Sud djeluje kao posrednik i kao mehanizam za brzi odgovor. Ima preventivnu ulogu i prati izvršenje odluka.

3.8.3. Povećanje broja predmeta podnesenih u građanskim postupcima dokaz je povećanja povjerenja stanovništva u sudske postupke na toj razini. Stanje je drugačije u kaznenim predmetima u kojima su prijavljeni slučajevi represije. U tom je pogledu međunarodno poznat slučaj aktivista Žanbolata Mamaija, oporbene ličnosti optužene za organizaciju masovnih nereda u Almatyju tijekom prosvjedâ u siječnju 2022.

3.8.4. U mišljenju br. 11/2023 (Kazahstan) Radne skupine za samovoljno oduzimanje slobode Vijeća Ujedinjenih naroda za ljudska prava, donesenom 28. ožujka 2023., navodi se da je lišavanje slobode Žanbolata Mamaija u suprotnosti s člancima 3., 9., 19. i 20. Opće deklaracije o ljudskim pravima i s člankom 9. stavkom 1. te člancima 19. i 21. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

([10]) https://www.rferl.org/a/fighting-for-identity-kazakh-laws-make-life-difficult-for-transgender-community/30774062.html.

4. **Akcijski plan za jačanje suradnje između organizacija civilnog društva u Europskoj uniji i Kazahstanu**

4.1. EGSO je uvjeren da se Sporazum o pojačanom partnerstvu i suradnji i strategija Global Gateway u Kazahstanu i općenito u srednjoj Aziji ne mogu provoditi u skladu sa standardima EU-a bez sudjelovanja organizacija civilnog društva i bez jasne financijske komponente koju bi EU namijenio za potporu mjerama predviđenima u poglavlju 5. članku 251. Sporazuma o pojačanom partnerstvu i suradnji.

4.2. EGSO je uvjeren da se odnosi između organiziranog civilnog društva EU-a i Kazahstana mogu razvijati na strukturiran način na temelju akcijskog plana koji bi sadržavao nekoliko prioriteta i bio u skladu s ciljevima nove strategije EU-a za srednju Aziju. Financiranje se mora osigurati u okviru inicijative Global Gateway, uz razmjeran doprinos vlada država u toj regiji, kao i drugih međunarodnih donatora.

4.3. Uspostava platforme civilnog društva EU-a i srednje Azije na temelju modela i iskustva stečenog u okviru forumâ civilnog društva EU-a i srednje Azije koje povremeno organiziraju institucije EU-a i na temelju dobrih praksi koje je razvio EGSO ili Forum civilnog društva Istočnog partnerstva.

4.4. Republika Kazahstan i Republika Uzbekistan razvijene su države koje imaju financijske i administrativne kapacitete potrebne za uspostavu institucionalnog okvira za odnose između organizacija civilnog društva u srednjoj Aziji i Europskoj uniji.

4.5. Uspostava nacionalnih platformi civilnog društva u tim državama bila bi važan korak prema uspostavi platforme civilnog društva EU-a i srednje Azije u cilju omogućavanja kontinuiranog strukturiranog dijaloga između predstavnika civilnog društva iz država članica EU-a i država srednjoazijske regije.

4.6. Taj strukturirani način osiguravanja odnosa između predstavnika organiziranog civilnog društva iz tih dviju regija svijeta može donijeti znatne koristi u jačanju gospodarskih, trgovinskih, društvenih i kulturnih odnosa i time olakšati razmjenu iskustava i dobrih praksi te osigurati uvjete za bolju koordinaciju i sinkronizaciju djelovanja na međunarodnoj sceni.

4.7. Memorandum o razumijevanju između EU-a i Kazahstana o strateškom partnerstvu u području sirovina, baterija i vodika iz obnovljivih izvora nije samo važan alat za privlačenje ulaganja u ta područja od strateškog interesa za potpisnike tog sporazuma već i prilika za uključivanje organiziranog civilnog društva u procjenu održivosti projekata i obveza dužne pažnje u skladu s UN-ovim ciljevima održivog razvoja, posebno ciljevima održivog razvoja br. 7, 12 i 13 te sa standardima koje su donijeli EU i OECD.

4.8. Europska unija također bi mogla poduprijeti povoljno institucijsko okruženje za snažno i neovisno civilno društvo u Kazahstanu stvaranjem programa razmjene iskustava za državne službenike u upravi i osoblje u pravosudnom sustavu u toj zemlji, uz sudjelovanje Europskog instituta za javnu upravu iz Maastrichta i Europskog centra za suce i odvjetnike iz Luxembourga.

4.9. Nakon sastanaka s predstavnicima civilnog društva i Ustavnog suda izaslanstvo EGSO-a koje je posjetilo Kazahstan utvrdilo je da su se mnoge situacije o kojima su izvijestile organizacije za ljudska prava mogle izbjeći da su stručno osposobljavanje i način razmišljanja nekih predstavnika države u javnoj upravi ili pravosudnom sustavu bili u skladu s najboljim praksama u zemljama OECD-a.

4.10. Na primjer, zabilježeni su nedostaci u osposobljavanju sudaca, uglavnom zbog nejasnoća u pogledu pravne terminologije, jer se procesi obrazovanja i osposobljavanja sudaca i dalje temelje na pedagoškim metodama i nastavnim materijalima iz bivšeg sovjetskog ili aktualnog ruskog sustava, a da se pritom ozbiljno ne uzima u obzir potreba za sve većom interakcijom sudaca i stranaka na kazahstanskom jeziku.

4.11. Isto tako, mogu podupirati razvoj civilnog društva u Kazahstanu i povećanjem obrazovnih mogućnosti za mlade Kazahe u okviru programa Erasmus, koji je već olakšao osposobljavanje novih predstavnika civilnog društva i time pridonio boljem razumijevanju sustava načela i vrijednosti u EU-u. Mladi iz država članica EU-a koji studiraju u Kazahstanu također imaju važnu ulogu u jačanju bilateralne suradnje temeljene na uzajamnom razumijevanju i poštovanju.

4.12. Sveučilišta u Kazahstanu zainteresirana su za sve veće mogućnosti uključivanja svojih studenata u međunarodne programe razmjene sa sličnim visokim učilištima u EU-u, a taj je interes poduprt iskustvom i kapacitetom sveučilištâ u toj zemlji za upravljanje projektima Erasmus u skladu s postupcima EU-a.

Bruxelles, 26. ožujka 2025.

*Predsjednik*

*Europskog gospodarskog i socijalnog odbora*

Oliver RÖPKE